

el món agrari a les terres de parla catalana

JOSEP RIERA I PORTA

Aquesta exposició, que forma part també de la memòria històrica de Catalunya, va donant tombos per totes les comarques, sense que, de moment i ja deu fer dos anys, notem que remet l'interès per veure-la i organitzant presentacions i debats. I així he fet cap a Argentona de la mà del Centre d'Estudis Argentonins.

Els texts i les fotografies, moltes d'elles amb més de cent anys, obliguen a reflexionar sobre un passat, el passat d'una pagesia, cabdal en el desenvolupament econòmic i social de la Catalunya moderna. Un passat no tan llunyà com podria semblar davant els estris, eines i personatges fotografiats fa temps, però mai gairebé més antic de cent vint anys.

La primera reflexió que podem fer és que el gran desenvolupament agrari, econòmic i demogràfic del camp català es fa amb animals i eines i, sobretot, amb l'esforç humà, i es manté fins ben entrada la segona meitat del segle passat.

Jo vaig començar a treballar el 1955 i a casa i arreu de la comarca llauràvem amb cavalls, gairebé sempre amb arada plana (romana), teníem el carro i la carretera per tragar-ho tot i la resta de les eines, sempre d'ús manual, són les que es van exposar al Saló de Pedra.

Pocs canvis en centenars d'anys. Però aquesta agricultura artesana a Catalunya va ser molt productiva i competitiva, durant tres-cents anys, es pot dir que no hi havia un pam de terra sense treballar. Sempre m'agrada dir

Inauguració de l'exposició del Món Agrari. D'esquerra a dreta: Angel Puig, Josep Santesmas, Pep Riera i Enric Subià.
Foto: Llorenç Soldevila

que al Maresme i al Baix Llobregat, abans que arribessin els primers tractors nous (1960), i tots els productes químics propis de l'agricultura "moderna", teníem en el sector de l'horta uns nivells de productivitat, que avui, amb tota la química, no hem superat.

Vol dir que, els nostres pares i avis, amb eines fabricades pel ferrer de cada poble i amb tècniques de conreu transmeses de pares a fills i que avui denominen "ecològiques", eren capaços de treure fruit de les terres més aspres i aparentment improductives. Qui no recorda les vinyes d'Argentona fins fa seixanta anys i els conreus d'horta, sembrats enmig dels rengles dels ceps? Ho va dibuixar molt bé l'Arthur Young, aquell viatger anglès que va creuar de cap a cap el Maresme, cap a la frontera i que va quedar bocabadat davant la diversitat de conreus que hi havia i com cultivaven la terra els pagesos, els de regadiu i els més nombrosos del sequer. I l'experiència que va viure és de mitjan del segle XVIII.

Penso que aquesta exposi-

ció sobre el món agrari no ha de servir tan sols perquè els més grans recordem el que vam conèixer i poder comparar tècniques de conreu antigues amb les pròpies d'avui, d'una agricultura avançada. O perquè poguem ensenyar als nés, jo ja ho he fet, allò que ells no han viscut, però que com una bona lliçó d'història, s'adonin de la importància que va tenir aquella agricultura artesana que va fornir d'aliments bàsics el país i va crear riquesa a partir d'uns recursos propis: la terra i l'aigua, els adobs orgànics, les eines i els estris de tota mena, fabricats per artesans locals i, això, fins al segle XX. Cal recordar que amb l'electrificació del segle passat, les bombes de pistó que van fer possible els regadius del Maresme, també eren fabricades en petits tallers de la comarca.

Però, sobretot, cal fer memòria també de l'esforç, del sacrifici i de la lluita constant d'una pagesia que mai no va tenir res fàcil i que, sovint, va haver de navegar amb el vent en contra. A Argentona, la majoria dels pagesos eren arrendataris i parciers que

treballaven terres de sequer amb la vinya com a conreu principal. Una economia de subsistència que sovint havien de completar anant a jornal a les hortes de regadiu de Mataró i Cabrera.

Ja que parlem d'Argentona i com a compliment de les imatges de l'exposició, vull recordar la importància dels treballs que ha fet Enric Subiñà, començant pels pagesos de remença argen-

tonins al segle XV, o la biografia de Josep Calvet, sindicalista i polític, que va escriure la Margarida Colomer. Aquests treballs ens ajuden a entendre perquè l'agricultura i la pagesia de Catalunya, van evolucionar d'una forma diferent a les de la resta de l'Estat espanyol. Comptant amb uns recursos naturals més aviat pobres i unes estructures legals i sociopolítiques, sovint

adverses. La figura de l'argentoní Josep Calvet, mort a l'exili, és un clar exemple de la necessitat de la pagesia més pobre d'organitzar-se i lluitar per millorar les seves condicions de treball i de vida, però també de lluitar solidàriament al costat de la resta de forces socials i polítiques del país per aconseguir, entre tots, una Catalunya més lliure, més justa i, sobretot, més solidària.

DOSSIER PAGESIA

Evolució de l'agricultura argentonina

JOAN BELLATRIU I MANERA

Se'm demana que expliqui com ha evolucionat l'agricultura en aquest país. Jo explicaré com va evolucionar a casa meua que és més o menys la de tot Argentona, i gairebé tot el Maresme, tot i que s'ha de dir que a la majoria de cases aquest canvi ja s'havia produït abans.

Quan jo era petit a casa el que ocupava més hectàrees era la vinya, seguit de l'horta i, finalment, els fruiters. La vinya ens donava vi per anar venent quasi tot l'any o fins que s'acabava. L'horta ens proveïa de verdures per anar a vendre a la plaça i per enviar-ne al mercat del Born i la fruita per al mercat local juntament amb la verdura, tot i que la fruita no era pas poca cosa ja que se'n collia molta; caquis de dues classes, taronges, mandarines, magranes, pomes, peres de Sant Joan i de cuixa de dona, préssecs, albercocs, cireres, figues blanques i negres, ametlles, avellanes i

prunes japoneses, clàudies i unes de negres molt bones, també hi havia nespres, nescles i gínjols.

Jo, a l'edat de tretze anys, vaig anar a treballar de lampista fins que, en fer-ne vint, en vaig tenir prou i vaig dir al meu pare que volia ser pagès. L'agricultura sempre m'havia agradat, estar al camp fent les coses a la meua manera em feia molt feliç. Però les vinyes tenien els ceps molt vells i calia renovar-los, tenint en compte que la vinya no era rendible vàrem decidir arrancar-los tots i fer planes per convertir tot el terreny en regadiu.

Parlant de tot, haig de dir que jo no havia menat mai el cavall, ni el meu pare tampoc, com que el mosso que es cuidava del cavall va plegar i va marxar al seu poble, em vaig haver d'espavilar. S'ha de dir que el cavall no em va acceptar a la primera. El primer dia, quan vaig intentar posar-li el collar, es va girar i em va clavar una pessigada al braç amb les dents que hi vaig portar

un morat molts dies; però amb el temps ens vam fer molt amics el "Roget" i jo, fins al punt que li obria la boca i li estirava la llengua sense cap perill.

En aquell temps la meua mare venia les verdures a Mataró i jo li portava el gènere amb el carro. Aprofitant el viatge parava a can Boada, una fabrica de tubs de pòrtland que estava davant mateix dels burots, a l'arribar a Mataró, en carregava cinc a cada viatge i uns quants maons per fer els pericons i així vaig anar instal·lant el reg allà on no n'hi havia. Amb el temps el reg va anar evolucionant cap al goter i a l'aspersió substituint el reg a manta. Això estalviava molta aigua, i encara que no hem deixat de sembrar a l'aire lliure també tenim un hivernacle que, en contra del que molta gent creu, les plantes s'han de ruixar menys perquè estant més protegides de la intempèrie.

Dins l'hivernacle la lluita contra les plagues es fa integrada,